በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ውል ፡ ለመዋዋልና ፡ ውልን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታዎች ፡ ።

ከማይክል ፡ ጂ ፡ ኪንድረድ ፡ ።*

መግቢያ ፤

ያ፲፱፻፶፪ቱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቃልም ፡ ሆነ ፡ በጽሑፍ ፡ የተመሠረቱ ፡ ውሎች ፡ የጸኑ ፡ እንደሚሆኑ ፡ በጠቅላላው ፡ ይናገራል[2] ። በዚሁ ፡ ዓይነት ፡ በአንድ ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡ ለውጦች ፡ ይጸኑ ፡ ዘንድ ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አያሻቸውም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ውል ፡ ወይም ፡ የውል ፡ መለዋወጥ ፡ ዋጋ ፡ እንዲኖረው ፡ ከተፈለገ ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲፈጸም ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ያስገድዳል ። በዚህ ፡ ረገድ ፡ ጠቅላላው ፡ ደንብና ፡ ደንቡ ፡ የማይ መለከታቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ ከቍጥር ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ እስከ ፡ ፲፯፻፳፭ ፡ ባሉት ፡ አን ቀጾች ፡ ተገልጠዋል ።

ከዚህ ፡ በፊት ፡ በወጣው ፡ <u>የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት</u>[3] ፡ ላይ ፡ በታተ መው ፡ በባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ከሳሽ ፤ አሰፋ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ መልስ ፡ ሰጪ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ ለመለዋወጥ ፡ ስለሚያስ ፈልገው ፡ ፎርም ፡ የሚያወሳውን ፡ አንቀጽ ፡ ፲፯፻፳፭ን ፡ ተርጒሞታል ። በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ የሚያስከትለው ፡ ፍች ፡ ፍጹም ፡ ግልጽ ፡ ባይ ሆንም ፤ በቍ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ እስከ ፡ ፲፯፻፳፭ ፡ ያሉትን ፡ አንቀጾች ፡ ለመመርመርና ፡ በዚያውም ፡ ስለ ፡ ባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ጉዳይ ፡ ባጭሩ ፡ ለማውሳት ፡ እንፈቅዳለን ።

በመጀመሪያ ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ ሕጉ ፡ የሚያዛቸውን ፡ የፎርም ፡ ግዴታ ዎች ፡ በአራት ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴዎች ፡ አማካይነት ፡ እናቀርባለን ። ከዚ ያም ፡ በነዚሁ ፡ ዓይነተኛ ፡ የውል ፡ ሁናቴዎች ፡ አማካይነት ፡ ውል ፡ ለመለዋ ወጥ ፡ የሚያስፈልጉትን ፡ ግዴታዎች ፡ እንመረምራለን ። እነዚህንም ፡ ጠቅላላ ፡ እሳቦች ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ የባይሳ ፡ ጃሞን ፡ ጉዳይ ፡ እንመለከታለን ።

(ሀ) ውል ፡ ለመዋዋል ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታዎች ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፩) ፡ "በጠቅላላው ፡ ሥርዓት ፡ በሁለቱ ፡ ወገን ፡ ተዋዋዮች ፡ በማናቸውም ፡ ሁኔታ ፡ የተደረገ ፡ ስምምነት ፡ ውል ፡

---

* የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩሊቲ ።

1. ከዚህ ፡ በታች ፡ በተመለከተው ፡ የአማርኛ ፡ የቋንቋ ፡ የቃላት ፡ አገባብ ፡ ችግር ፡ ረገድ ፡ ስለ ፡ ሰጡት ፡ እርዳታ ፡ ጸሐፊው ፡ ላቀ ፡ ኃይሉ ፡ መኰንን ፡ (በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የመጨረሻ ፡ ዓመት ፡ ተማሪ) ፡ ምስጋና ፡ ያቀርባሉ ።
2. የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቍጥር ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፩) ።
3. (ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፲፱፻፶፮) ፡ <u>የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት</u> ፡ ፫ኛ ፡ ቮልዩም ፡ ገጽ ፡ ፫፻፶፱ ።

ለማድረግ ፡ በቂ ፡ ነው” ፡ ይላል ። የቀሩት ፡ ከቊ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ እስከ ፡ ፲፯፻፳፯ ፡ ያሉት ፡ አንቀጾች ፡ ሕጉ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ የሚያዝበትን ፡[4] ወይም ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ እንዲኖር ፡ በቅድሚያ ፡ ተስማምተው ፡ እንደሆን ፡ ይህንኑ ፡ መነሻ ፡ ስምምነት ፡ ሕጉ ፡ የሚያስፈጽምበትን ፡ ሁኔታዎች ፡ የሚመለከቱ ፡ ናቸው ።[5]

አሁን ፡ እነዚህን ፡ አንቀጾች ፡ ምሳሌነት ፡ ባላቸው ፡ አራት ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁኔታዎች ፡ አማካይነት ፡ እንመልከት ፦

(፩) ሀና ፡ ለ ፡ የኢንሹራንስ ፡ ውል ፡ ይዋዋላሉ ። በዚህም ፡ ረገድ ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፳፭ ፡ (ለ) ፡ እና ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፳፯ ፡ (፪) ፡ በተዋዋይዎቹ ፡ የተፈረመ ፡ በሁለት ፡ ምስክሮች ፡ የተረጋገጠ ፡ የጽሑፍ ፡ ሰነድ ፡ እንዲኖር ፡ ያስገድዳሉ ።[6]

(፪) ፡ የሀን ፡ ፈረስ ፡ ለለ ፡ ለመሸጥ ፡ ሀና ፡ ለ ፡ በቃል ፡ ተዋዋሉ ። ተዋዋይ ዎቹ ፡ በማናቸውም ፡ (ሁኔታ) ፡ ፎርም ፡ ሊዋዋሉ ፡ ይችላሉ ፡ በሚለው ፡ በፍትሐ ብሔር ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፩) ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ ብቁ ፡ የሆነ ፡ የቃል ፡ ውል ፡ ነው ። ሕጉ ፡ ግን ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ የውሉ ፡ ፎርም ፡ በቃል ፡ እንዲ ሆን ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡ አያስገድድም ።

(፫) የሀን ፡ ፈረስ ፡ ለለ ፡ ለመሸጥ ፡ ሀና ፡ ለ ፡ በጽሑፍ ፡ ተዋዋሉ ። ይህ ፡ ብቁ ፡ የሆነ ፡ የጽሑፍ ፡ ውል ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ለፈረስ ፡ አሻሻጥ ፡ ሕጉ ፡ የተ ለየ ፡ ፎርም ፡ ስለማይጠይቅ ፡ ተዋዋዮቹ ፡ እንደፈለጉት ፡ በቃል ፡ ወይም ፡ በጽ ሑፍ ፡ ለመዋዋል ፡ ነጻነት ፡ አላቸው ። ሕጉ ፡ በ፪ኛው ፡ ዓይነት ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የውሉ ፡ ፎርም ፡ በቃል ፡ እንዲሆን ፡ እንዳላስገደደ ፡ ሁሉ ፡ በዚህም ፡ ውል ፡ ላይ ፡ በጽሑፍ ፡ ፎርም ፡ እንዲሆን ፡ አያስገድድም ።

(፬) አንድ ፡ የንግድ ፡ ድርጅት ፡ ለማቋቋም ፡ ሀና ፡ ለ ፡ የተወሳሰበ ፡ ንግግር ፡ በማድረግ ፡ ላይ ፡ ናቸው ። ወደፊት ፡ የሚያደርጉት ፡ ስምምነት ፡ ሁሉ ፡ በጽሑፍ ፡ በውል ፡ ሰነድ ፡ ካልሆነ ፡ የተሟላ ፡ አይሆንም ፡ ብለው ፡ በቅድሚያ ፡ ተዋዋሉ ። ይህ ፡ መነሻ ፡ ውላቸው ፡ ብቁ ፡ የቃል ፡ ውል ፡ ሊኖር ፡ እንዳይችል ፡ ያደርጋል ፡

---

4. የፍ ፡ ብ ፡ ሕ ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፪) ፡ ፲፯፻፳ ፡ (፪) ፡ ፲፯፻፳፫—፲፯፻፳፭ ፡ እና ፡ ፲፯፻፳፯ ።

5. የፍ ፡ ብ ፡ ሕ ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ ፲፯፻፳፯ ።

6. በሕግ ፡ ፊት ፡ የሚጸና ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ የሚያስፈልጉበት ፡ ሌሎች ፡ ሁናቴ ዎች ፡ በማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ አንዳንድ ፡ መብቶችን ፡ የሚፈጥሩ ፡ የሚቀንሱ ፡ ወይም ፡ የሚያዛውሩ ፡ ውሎች ፡ (ቊ ፡ ፲፯፻፳፫) ፡ የመንግሥት ፡ ወይም ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የግዴታ ፡ ውሎች ፡ (ቊ ፡ ፲፯፻፳፬) ፡ እና ፡ የዋስትና ፡ ውሎች ፡ (ቊ ፡ ፲፯፻፳፭ ፡ (ሀ)) ፡ ናቸው ። ባንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ በአንድ ፡ የተወሰነ ፡ ድርጅት ፡ ዘንድ ፡ ውሉ ፡ እንዲመዘ ገብ ፡ ስለሚያስፈልግና ፡ በሌሎች ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ እንዲሁ ፡ ያለ ፡ ግዴታ ፡ ስለሌለ ፡ ተፈላ ጊው ፡ ፎርም ፡ ሁልጊዜ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ አይደለም ። የምዝገባው ፡ ግዴታ ፡ “ለማስታወቂያ ፡ ያህል ፡ ነው” ፡ (የፍ ፡ ብ ፡ ሕ ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፳፮ ፡ ተመልከት) ፡ ካልተባለ ፡ የውሉን ፡ የጸና ፡ መሆን ፡ ያሰጋል ።

አንድ ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲሆን ፡ ሕጉ ፡ በሚያስገድድበት ፡ ሁናቴዎች ፡ ሁሉ ፡ ላይ ፤ ውሉ ፡ በሁለት ፡ ምስክሮች ፡ እንዲረጋገጥ ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፳፯ ፡ (፪) ፡ በተጨማሪ ፡ የሚያገለ ፡ መሆኑ ንም ፡ ማስተዋል ፡ ይጠቅማል ። ሕጉን ፡ ላይ ፡ ላዩን ፡ የሚያነቡ ፡ ሰዎች ፡ እንዳይሳሳቱ ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲሆን ፡ አስገዳጅ ፡ በሆነው ፡ በየአንዳንዱ ፡ ቊጥር ፡ ላይ ፡ ቊ ፡ ፲፯፻፳፯ ፡ (፪) ፡ የሚ ያዝዘው ፡ ተጨማሪ ፡ ግዴታ ፡ እንዲገለጽ ፡ ሆኖ ፡ አርማት ፡ በደረግ ፡ መልካም ፡ ነገር ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

ተብሎ ፡ በቍ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ ፲፯፻፳፯ ፡ የተደነገገው ፡ ሁኔታ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። የመጨረሻ ፡ ውላቸው ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ።

(ለ) ውሎችን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታዎች ።

በባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ከሳሽ ፤ አሰፋ ፡ ወልደ ፡ ጉጊዮርጊስ ፡ መልስ ፡ ሰጪ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በጽሑፍ ፡ የተፈጸመ ፡ ውልን ፡ ለመለዋወጥ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ያስፈልጋል ፡ ወይስ ፡ አያስፈልግም ፡ በሚለው ፡ ጥያቄ ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥቶበታል ። በመጀመሪያ ፡ የቍጥር ፡ ፲፯፻፳፯ን ፡ ቋንቋ ፡ ተመልክተን ፡ ቀጥሎም ፡ ከፍ ፡ ብለው ፡ በተሰጡት ፡ የውል ፡ ዓይነቶች ፡ አማካይነት ፡ ትርጉሙን ፡ በመመርመር ፡ ይህን ፡ ጥያቄ ፡ እንተነትናለን ።

በፈረንሳይኛ ፡ "Les modifications au contrat originaire doivent être faites dans la forme prescrite pour ce contrat."

በአማርኛ ፡ "ዋናውን ፡ ውል ፡ የመለወጥ ፡ ጉዳይ ፡ ለዚሁ ፡ ውል ፡ በተደነገገው ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ መሠራት ፡ አለበት ።"

በእንግሊዝኛ ፡ "A contract made in a special form shall be varied in the same form."

በፈረንሳይኛው ፡ እትም ፡ ፎርም ፡ ፕሬስክሪት ፡ (forme prescrite) በሚለው ፡ ሐረግና ፡ በአማርኛውና ፡ በእንግሊዝኛው ፡ እትሞች ፡ የዚሁ ፡ ሐረግ ፡ ፍች ፡ በሆኑት ፡ ማለት ፡ በተደነገገው ፡ አጻጻፍ ፡ እና ፡ ስፔሺያል ፡ ፎርም ፡ (special form) በሚሉት ፡ ሐረጎች ፡ ላይ ፡ ሐሳባችን ፡ ሰፍሮ ፡ ማተኮር ፡ አለበት ። ጥያቄው ፡ ውሎችን ፡ ለመለዋወጥ ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲፈጸም ፡ ሕጉ ፡ የሚያስገድደው ፡ በእንዴት ፡ ያለ ፡ ሁናቴዎች ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ሲሆን ፡ መልሱም ፡ ዋናውን ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ ፎርም ፡ ፕሬስክሪት ፡ (forme prescrite) ወይም ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ ባለበት ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የነዚህን ፡ ሐረጎች ፡ ፍች ፡ መወሰን ፡ አለብን ።

የእንግሊዝኛው ፡ እትም ፡ ይህን ፡ ሐረግ ፡ "ልዩ ፡ ፎርም" (special form) ይለዋል ። ይህ ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ መጥፎ ፡ አተረጓጎም ፡ ነው ። በፈረንሳይኛውና ፡ በአማርኛው ፡ እትሞች ፡ ከተሠራባቸው ፡ ሐረጎች ፡ የሚመሳሰል ፡ ትርጉም ፡ አላዘለም ። ከፈረንሳይኛው ፡ ሊፈለግ ፡ ይገባው ፡ የነበረው ፡ የተሻለ ፡ ትርጉም ፡ "አስፈላጊ ፡ በሆነ ፡ ወይም ፡ (በሕግ) ፡ በታዘዘ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ የተፈጸመ ፡ ውል ፡ በዚያው ፡ ዓይነት ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ መለወጥ ፡ አለበት" ፡ በሆነ ፡ ነበር ። እንዲያውም ፡ በእንግሊዝኛውና ፡ በፈረንሳይኛው ፡ እትም ፡ መካከል ፡ ካለው ፡ ልዩነት ፡ በእንግሊዝኛውና ፡ በአማርኛው ፡ እትም ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ይበልጥ ፡ የጐላ ፡ ይሆናል ።

በተደነገገው ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ድንጋጌ ፡ ከሚለው ፡ ስም ፡ የፈለቀ ፡ ግሥ ፡ ነው ። ድንጋጌም ፡ በእንግሊዝኛ ፡ "ዲክሪ" (decree) ማለት ፡ ነው ።[7] ስለዚህ፡ የአማርኛው ፡ እትም ፡ ወደ ፡ እንግሊዝኛ ፡ ሲተረጐም ፡ "Contracts made in a legally required (or decreed) form shall be modified in the same form" ቢል ፡ ምና

7. የተሻሻለውን ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፱ ፡ ይመለከቷል ።

ልባት፣ የተሻለ ፡ በሆን ፡ ነበር ። በቀሪው ፡ ውይይታችን ፡ ላይ ፡ በተደነገገው ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ [8] በሚለው ፡ በፈረንሳይኛው ፡ እትም ፡ ሐረግ ፡ እንገለገላለን ።

አሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ በተነደፉት ፡ አራት ፡ የውል ፡ ሁናቴዎች ፡ ወዲያውም ፡ ፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ባጋጠመው ፡ በባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የፍ ፡ ብ ፡ ሕ ፡ ቍ ፡ ፲፯፻፳፭ን ፡ አሠራር ፡ ወደሚመለከተው ፡ ጥያቄ ፡ እንመለስ ። ከአራቱ ፡ የውል፡ ሁናቴዎች ፡ አንድ ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ የሚገኘው ፡ በየትኛው ፡ ነው ? ሕጉ ፡ በጽሑፍ ፡ የሆነ ፡ ፎርም ፡ ስለሚያዝ ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ማለት ፡ በኢንሹራንስ ፡ ውል ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ እንዳለ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ በሁለተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ማለት ፤ ፈረስ ፡ ለመሸጥ ፡ በቃል ፡ በተፈጸመው ፡ ውል ፡ የተደነገገ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ አለመኖሩ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህ ፡ ውል ፡ በቃል ፡ ፎርም ፡ መሆን ፡ ነበረበት ፡ ለማለት ፡ የሚቻልበት ፡ መንገድ ፡ የለም ።

ሦስተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ማለት ፡ ፈረስ ፡ ለመሸጥ ፡ በጽሑፍ ፡ የተፈጸመው ፡ ውል ፡ ከሁለተኛው ፡ ዓይነት ፡ ውል ፡ ይበልጥ ፡ ማስቸገር ፡ አልነበረበትም ፤ ይሁን ፡ እንጂ ፡ የተማታ ፡ ነገር ፡ የፈጠረ ፡ ይመስላል ። ይህን ፡ መሳይ ፡ ውል ፡ ለመፈጸም ፡ በጽሑፍ ፡ የሆነ ፡ የውል ፡ ፎርም ፡ እንዲኖር ፡ ሕጉ ፡ አያስገድድም ። የፈረስ ፡ (ተንቀሳቃሽ ፡ የሆነ ፡ ነገር) ፡ ሽያጭ ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ፤ የሚል ፡ ሕግ ፡ የለም ። ውላቸው ፡ ባንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲሆን ፡ ተዋዋዮቹ ፡ አስቀድመው ፡ ያልተዋዋሉ ፡ ስለ ፡ ሆነም ፡ ቍጥር ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ ፲፯፻፳፯ ፡ በዚህ ፡ ውል ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ አይሆኑም ። ተዋዋዮቹ ፡ እንዲሁ ፡ ውላቸውን ፡ በጽሑፍ ፡ አድርገውታል ። የቍ ፡ ፲፯፻፳፮ ፡ ፍች ፡ ሲሰጥም ፡ በጽሑፍ ፡ የተፈጸመ ፡ ውል ፡ መለዋወጥ ፡ የሚገባው ፡ በጽሑፍ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ከተባለ ፡ በቃል ፡ የተፈጸመው ፡ ውል ፡ መለዋወጥ ፡ የሚገባው ፡ በቃል ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ያስችላል ። ስለውሉ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ በቅድሚያ ፡ የተደረገ ፡ስምምነት ፡ ከሌለ ፡ ይህን ፡ ዓይነቱን፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም)፡ እንዲኖር ፡ ሕጉ ፡ ያስገድዳል ፤ ለማለት ፡ በምንም ፡ መንገድ ፡ አይቻልም ። ስለዚህም ፡ ቍጥር ፡ ፲፯፻፳፮ ፡ ይህን ፡ ዓይነቱን ፡ ውል ፡ ለመለዋወጥ ፡ ባንድ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ መገልገልን ፡ አይጠይቅም ።

ይህ ፡ ሦስተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በባይሳ፡ ጃሞ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የተመለከተው ፡ ሁናቴ ፡ ዓይነት ፡ ነው ። የዚሀ ፡ ጉዳይ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ ስለ ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ንብረት ፡ በጽሑፍ ፡ በተፈጸመ ፡ የሥራ፡ ውል ፡ ላይ ፡ በሕግ ፡ የሚጸና ፡ የቃል ፡ ለውጥ ፡ ለማድረግ ፡ ስለ ፡ መቻሉና ፡ አለመቻሉ ፡ ነበረ ። ይህን ፡ መሳይ ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ እንዲኖር ፡ በሕጉ ፡ አልተጠየቀም ። [9] ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ ውሉ ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲሆን ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ ተዋዋዮቹ ፡ የተስማሙበት ፡ በመሆኑ ፡ ውሉ ፡

---

8. አማርኛ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መደበኛ ፡ ቋንቋ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ (ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳፭) ፡ የአማርኛው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ የበላይ ፡ ማነጻጸሪያ ፡ መሆን ፡ ይገባዋል ። በፍርድ፡ ቤቶቹም ፡ የሚሠራበት ፡ ይኸው ፡ መጽሐፍ ፡ ነው ። ሕጉ ፡ የተረቀቀበት ፡ ቋንቋ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ የፈረንሳይኛው ፡ መጽሐፍ ፡ በአንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ያገለግል ፡ ይሆናል ። ከሁለቱም ፡ ማለት ፡ ከአማርኛውና ፡ ከፈረንሳይኛው ፡ መጽሐፎች ፡ በሚጋጭበት ፡ ጊዜ ፡ የእንግሊዝኛው ፡ መጽሐፍ ፡ ሥልጣን ፡ እንደማይኖረው ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

9. የፍ ፡ ብ ፡ ሕ ፡ ቍ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፩) ፡ ቍ ፡ ፲፯፻፳፮ ፡ (፩)ን ፡ ይመለከቷል ።

በጽሑፍ ፡ ተፈጽሟል ፡ አላለም ። ውሉ ፡ በጽሑፍ ፡ የሆነው ፡ እንዲሁ ፡ (በአጋጣሚ) ፡ ነው ። ይህ ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከሰጠው ፡ የፍሬ ፡ ነገር ፡ ሐተታ ፡ ውስጥ ፡ ተዘንግተው ፡ የተተዉ ፡ ግድፈቶች ፡ ካልኖሩ ፡ በቀር ፡ የውሉ ፡ መለዋወጥ ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲሆን ፡ ሕጉ ፡ ያስገድዳል ፡ ለማለት ፡ የሚያ ፡ በቺል ፡ ምክንያት ፡ የለም ። ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ግን ፡ "ዋናው ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ ከሆነ ፡ የሚደረገውም ፡ ለውጥ ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት" ፡ በማለት ፡ በቃል ፡ የተደረገ ፡ ለውጥ ፡ ለመኖሩ ፡ ማስረጃ ፡ ለማቅረብ ፡ አይፈቀድም ፡ ሲል ፡ በይኗል ።

አሁን ፡ የቁጥር ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ፍች ፡ አጠራጣሪ ፡ ሲሆን ፡ ወደሚችልበት ፡ ብቸኛ ፡ ሁናቴ ፡ ወደ ፡ ሆነው ፡ ወደ ፡ አራተኛው ፡ የውል ፡ ዓይነት ፡ እንዛወር ። ይህም ፡ ቢሆን ፡ ለዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ጸሐፊ ፡ በጣም ፡ አጠራጣሪ ፡ መስሎ ፡ አይታይም ።

አንድ ፡ የንግድ ፡ ድርጅት ፡ ለማቋቋም ፡ በመወያየት ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ሀ ፡ ና ፡ ለ ፡ በጽሑፍ ፡ ሆኖ ፡ ባንድ ፡ የተፈረመ ፡ ሰነድ ፡ ላይ ፡ ከመስፈሩ ፡ በፊት ፡ ስምምነታችን ፡ ሁሉ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ውል ፡ አይሆንም ፡ ብለው ፡ በቅድሚያ ፡ ተዋዋሉ ። ይህን ፡ መሳይ ፡ መነሻ ፡ ስምምነት ፡ ሳይኖር ፡ ለእንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ ውል ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ እንዲኖር ፡ ሕጉ ፡ አያስገድድም ። ነገር ፡ ግን ፡ በኋላ ፡ የተደረገ ፡ የቃል ፡ ስምምነትን ፡ ዋጋ ፡ እንደሌለው ፡ በመቁጠር ፡ መነሻው ፡ ስምምነት ፡ እንዲፈጸም ፡ ቁ ፡ ሺ፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ ሺ፯፻፳፮ ፡ በግልጽ ፡ ያወሳሉ ። ስለዚህ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ምንም ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ሕጉ ፡ የማይሻ ፡ ሲሆን ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ግን ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ በተስማሙበት ፡ ፎርም ፡ እንዲዋዋሉ ፡ በማስገደድ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ይጠይቃል ፡ ማለት ፡ ነው ። አንቀጽ ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ የተስማሙበትንና ፡ በሕግ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለውን ፡ አጻጻፍም ፡ (ፎርም) ፡ ይጨምራል ፤ ተብሎ ፡ መተርጐም ፡ አለበት ፡ ወይስ ፡ ሕጉ ፡ ራሱ ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ የውል ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ የሚያዝባቸውን ፡ ሁናቴዎች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የሚያጠቃልለው ፡ ተብሎ ፡ መተርጐም ፡ አለበት ?

የቁጥር ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ አነጋገር ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ መልስ ፡ ያልያዘ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ በባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁናቴ ፡ ቀርቦለት ፡ እንደሆነ ፡ አከራካሪ ፡ ቢሆንም ፡ በትክክል ፡ በይኗል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ጸሐፊ ፡ ጠበብ ፡ ያለውን ፡ አተረጓጐም ፡ (ቁ ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ተዋዋዮች ፡ የተስማሙበትን ፡ አጻጻፍ ፡ አይጨምርም ፡ የሚለውን) ፡ ይመርጣል ።

ከዚህ ፡ በሚከተለው ፡ ምክንያት ፡ ቁጥር ፡ ሺ፯፻፳፪ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ከተጠቀሱት ፡ የውል ፡ ሁኔታዎች ፡ የመጀመሪያውን ፡ ብቻ ፡ ያጠቃልላል ፡ ብሎ ፡ በጠባቡ ፡ መተርጐም ፡ የተሻለ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ። በመጀመሪያው ፡ የውል ፡ ዓይነት ፡ (በኢንሹራንስ ፡ ውል) ፡ አጋጊው ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ፤ እንዲል ፡ ያሰኙት ፡ መሠረታዊ ፡ ምክንያቶች ፡ (ማለት ፡ ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ መጫን ፡ እንዳይኖር ፤ የየአንዳንዱ ፡ ተዋዋይ ፡ ግዴታ ፡ ይበልጥ ፡ የተረጋገጠ ፡ እንዲሆን ፤) በዚያው ፡ በዋና ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡ ለውጦችንም ፡ ያንኑ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ እንዲከተሉ ፡ እንዲያደርግ ፡ ያስገድዱታል ። ባራተኛው ፡ የውል ፡ ዓይነት ፡ ግን ፡ ዋናውን ፡ ውል ፡ ወይም ፡ በዋናው ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡ ለውጦችን ፡ በአንድ ፡ የተለየ ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ ተዋዋዮቹ ፡ እንዲፈጽሙ ፡ የሚያስገድድበት ፡ የራሱ ፡ የሆነ ፡ መሠረታዊ ፡ ምክንያት ፡ ሕጉ ፡ የለውም ። የቁ ፡ ሺ፯፻፲፱ ፡ (፫) ፡ እና ፡ የቁ ፡ ሺ፯፻፳፮ ፡ ተግባርም ፡ የተዋዋዮቹን ፡ ፍላጐት ፡ ማስ

ፈጸም ፡ ብቻ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ የውል ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ውሉን ፡ ለመለዋወጥ ፡ ልዩ ፡ ፎርም ፡ ያስፈልጋል ፤ ብሎ ፡ ማስገደድ ፡ ተገቢ ፡ የሚሆነው ፡ ስለ ፡ ውላቸው ፡ ፎርም ፡ በቅድሚያ ፡ በተስማሙት ፡ ስምምነት ፡ ውስጥ ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ራሳቸው ፡ የውላቸውን ፡ ፎርም ፡ ለመምረጥ ፡ ያላቸውን ፡ ነጻነት ፡ በዋናው ፡ ውል ፡ ፎርም ፡ ረገድ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በማናቸውም ፡ የውሉ ፡ መለዋወጥ ፡ ፎርም ፡ ረገድም ፡ እንዲወሰን ፡ ፈልገዋል ፤ ለማለት ፡ የሚያስችል ፡ ምልክት ፡ ያለ ፡ እንደሆን ፡ ብቻ ፡ ነው ።

አንድ ፡ ውል ፡ ባንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲፈጸም ፡ በቅድሚያ ፡ ከተደረገ ፡ ስምምነት ፡ ውስጥ ፡ የተዋዋዮቹን ፡ ፍላጐት ፡ አዝማሚያ ፡ ለማወቅ ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ይህን ፡ መሳይ ፡ ውል ፡ ባደረጉበት ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ በሒሳብ ፡ መድረስ ፡ ያስፈልጋል ። ይህም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የተወሳሰበ ፡ ንግግር ፡ ያለበት ፡ ወይም ፡ በተዋዋዮቹ ፡ መካከል ፡ የውል ፡ ግንኙነት ፡ መኖሩን ፡ ለማመልከት ፡ ብቁ ፡ ሆነው ፡ ሊገኙ ፡ የሚችሉ ፡ የሰነድ ፡ መቀባበልን ፡ የያዙ ፡ ውይይቶች ፡ የሚፈጸሙበት ፡ ሁናቴ ፡ ነው ። ተዋዋዮቹ ፡ የተጻጻፏዋቸው ፡ ደብዳቤዎችና ፡ እነዚህ ፡ ቀደምት ፡ ውይይቶቻቸው ፡ ውል ፡ በመካከላቸው ፡ ተፈጥሯል ፤ ወደሚያሰኝ ፡ ስህተት ፡ እንዳያደርሱ ፡ ተዋዋዮቹ ፡ እርግጠኞች ፡ ለመሆን ፡ ይፈልጋሉ ። ይህንንም ፡ በጽሑፍ ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ ውል ፡ በመካከላቸው ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ፤ በሚል ፡ በአንድ ፡ መነሻ ፡ ስምምነት ፡ ያረጋግጣሉ ።

ይህን ፡ ዓይነቱ ፡ መነሻ ፡ ስምምነት ፡ ውሉን ፡ በቃል ፡ ከመለዋወጥ ፡ እንደሚከለክል ፡ መቆጠር ፡ ይገባዋልን ? ሁልጊዜ ፡ እንዲህ ፡ ሆኖ ፡ ሊቆጠር ፡ የሚገባበትን ፡ ምክንያት ፡ ማግኘት ፡ አዳጋች ፡ ነው ። እርግጥ ፡ ተዋዋዮቹ ፡ የውላቸው ፡ መለዋወጥ ፡ በአንድ ፡ የተለየ ፡ ፎርም ፡ እንዲሆን ፡ በውላቸው ፡ ውስጥ ፡ ምንጊዜም ፡ መግለጥ ፡ ይችላሉ ። ወይም ፡ ባንድ ፡ የተወሰነ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ይህን ፡ ዓይነቱን ፡ ፍላጐት ፡ የጉዳዩ ፡ አካባቢ ፡ ነገሮች ፡ ከሆኑ ፡ ልዩ ፡ ሁናቴዎች ፡ ይፈልቃል ፤ ሲል ፡ በሚገባ ፡ ሊበይን ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ የሚያሰኝ ፡ ልዩ ፡ ሁናቴ ፡ በሌለበት ፡ ጊዜ ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ውሉን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የተደረገ ፡ የቃል ፡ ስምምነት ፡ ለመኖሩ ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ማቅረብ ፡ ከተቻለ ፡ ስለ ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ ፎርም ፡ በቅድሚያ ፡ የተደረገው ፡ ስምምነት ፡ ውሉንም ፡ ለመለዋወጥ ፡ ያንኑ ፡ ፎርም ፡ እንዲጠይቅ ፡ የታቀደ ፡ ነው ፤ የሚያሰኝ ፡ ምክንያት ፡ የለም ። የመነሻው ፡ ስምምነት ፡ ተግባር ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ የተፈጸመበትን ፡ ጊዜና ፡ በዋናው ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ ጉዳዮች ፡ ፍጹም ፡ ግልጽ ፡ የሆኑ ፡ እንዲሆኑ ፡ ማድረግ ፡ ነው ። በተለይም ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ረዥም ፡ ጊዜ ፡ የፈጀ ፡ ውይይት ፡ ሊያስነሳው ፡ የሚችለውን ፡ የሐሳብ ፡ ዝብርቅርቅ ፡ ለማስወገድ ፡ ይሻሉ ፡ ውይይቱ ፡ አልቆ ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ ከተፈረመ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ የመነሻው ፡ ስምምነት ፡ አገልግሎት ፡ ይፈጸምና ፡ ተፈላጊነቱ ፡ ይበቃል ።

በጽሑፍ ፡ ፎርም ፡ ያለ ፡ ውል ፡ በቃል ፡ የተለወጠ ፡ ስለ ፡ መሆኑ ፡ የሚቀርብ ፡ ማስረጃ ፡ እርግጥ ፡ በጥንቃቄ ፡ ሊታይ ፡ ይገባዋል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ማስረጃውን ፡ ፈጽሞ ፡ ላለመቀበልና ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ የተለወጠበት ፡ የማያጠራጥር ፡ የቃል ፡ ውል ፡ ቢኖርም ፡ በቍጥር ፡ ሺ፱፻፷፪ ፡ አሳብቦ ፡ ዋጋ ፡ አይኖረውም ፤ ለማለት ፡ የሚያስችል ፡ ተገቢ ፡ ምክንያት ፡ የለም ።

መደምደሚያ ።

እነዚህ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥሮች ፡ ረቂቅ ፡ መሆናቸውን ፡ በድጋሚ ፡ መግለጽ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ የባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ከሳሽ ፤ አሰፋ ፡ ወልደጊዮርጊስ ፡ ተከሳሽ ፡ ጉዳይ ፡ ከሦስተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ ይልቅ ፡ አራተኛውን ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ የተመለከተ ፡ ሊሆን ፡ እንደሚችልና ፡ ይህም ፡ ከሆነ ፡ ፍርዱ ፡ ትክክል ፡ መሆኑን ፡ ልብ ፡ ማለት ፡ ይጠቅማል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ውሳኔ ፡ ጉዳይ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ከሦስተኛው ፡ ዓይነት ፡ የውል ፡ ሁናቴ ፡ መመሳሰሉን ፡ ያመለክታል ፤ ይህም ፡ ከሆነ ፡ በጸሐፊው ፡ አስተያየት ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ብይን ፡ የተሳሳተ ፡ መሆኑ ፡ አይካድም ።